

MEDIJSKA PERCEPCIJA PROSTORNIH IDENTITETA: KONSTRUKCIJA IMAGINATIVNE KARTE DALMATINSKE UNUTRAŠNJOSTI

MEDIA PERCEPTION OF SPATIAL IDENTITIES: CONSTRUCTING AN IMAGINATIVE MAP OF DALMATIAN INTERIOR

BRANIMIR VUKOSAV¹, BORNA FUERST-BJELIŠ²

¹Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju / *University of Zadar, Department of Geography*

²Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek / *University of Zagreb, Faculty of Science, Department of Geography*

UDK 811.163.42'373.21:<911.5:050>(497.5-3 Dalmacija)=111=163.42

Primljeno / *Received*: 2015-4-3

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper

Koristeći odabrani informativni medij kao izvor podataka o percepciji prostora, u radu se istražuju imena korištena u svakodnevnoj komunikaciji za identitet pet područja dalmatinske unutrašnjosti: Zagoru, Bukovicu, Ravne kotare, Zabiokovlje i Neretvanski kraj. Analizom i pretragom arhive odabranoga medijskog izvora uz detaljno razrađen skup kriterija te izdvajanjem i prostornom klasifikacijom geografskih imena nastoje se prepoznati i definirati prostorni obuhvati percepcije pojedinih regija kao misaonih modela (koncept vernakularne regije). Dobivenim rezultatima za pet vernakularnih regija, standardiziranim na razini službenih upravnih jedinica, konstruira se imaginativna karta dalmatinskoga zaobalja kao odraz kolektivne predodžbe njihova prostornog obuhvata.

Ključne riječi: prostorni identitet, medijska percepcija, vernakularna regija, imaginativna karta, dalmatinska unutrašnjost

The aim of the paper is to use the selected informative medium as a source of data about spatial perceptions of five areas in the dalmatian hinterland – Zagora, Bukovica, Ravni kotari, Zabiokovlje, Neretva area. Analysing the archives of the selected media source, a detailed set of criteria is used to extract and spatially classify the relevant geographic names in order to define the extents of perception of the mentioned regions as cognitive models (the concept of vernacular region). The acquired results for the five vernacular regions, standardized on the level of administrative units, are used to construct an imaginative map of the Dalmatian hinterland as a reflection of the collective imagery of the regions' spatial extent.

Keywords: spatial identity, media perception, vernacular region, imaginative map, Dalmatian interior

Kognitivne i imaginativne karte: subjektivnost u poimanju prostora

Čovjek je razvio niz načina za formalno bilježenje i sistematizaciju činjenica o svijetu i prostoru u kojem živi. Znanstveni pristupi, metode i modeli donijeli su mogućnost ne samo preciznog bilježenja i vizualizacije konkretnih i apstraktnih prostornih odnosa i procesa, već i njihova promišljanja, predviđanja, planiranja i

Cognitive and imaginative maps: subjectivity in understanding of space

Throughout history man has developed numerous ways to record and systematize facts about the world and his surroundings in a formal way. Scientific approaches, methods and models allowed possibilities not only to record with precision and visualize concrete and abstract spatial relations and processes, but also

klasifikacije, čime su ostvarene pretpostavke za razvitak niza znanosti i disciplina te akumulaciju formalnoga geografskog znanja o prostoru.

No uz formalno geografsko znanje koje je posljedica znanstvene metode, postoji i znatno širi neformalni aspekt znanja o prostoru. Neformalni aspekt znanja o prostoru odnosi se na imaginaciju i predodžbe uvjetovane subjektivnim poimanjem i doživljavanjem prostornih činjenica i procesa društva i/ili njegovih pojedinih pripadnika, te izražene u suvremenim ili povijesnim neformalnim i neznanstvenim diskursima. Takvo subjektivno i neformalno geografsko znanje sve je više u fokusu novijih istraživanja u geografiji te znanstvenog diskursa vezanog uz humanističku i biheviorističku tradiciju.

Širina i višestruka značenja pojma regije (AGNEW, 2012.) kao ključnoga pojma u geografiji posljednjih je desetljeća omogućila razvijanje novih aspekata i pristupa, posebice onih koji svojim fokusom ili metodama periferno zalaze u druga znanstvena područja. Među njima su svoje mjesto pronašli i koncepti regije utemeljeni upravo u neformalnom poimanju prostora, vezanom uz percepciju i subjektivne impresije prosječnog stanovnika ili osobe na drugi način povezane s nekom regijom ili mjestom. Takvi koncepti otvorili su geografiji dodatnu dimenziju kroz porast interesa za proučavanje prostornih identiteta. No svojevrsno oživljavanje subjektivne percepcije prostora u okvirima novih geopolitičkih i prostornih odnosa u svijetu utemeljeno je na starijim, pionirskim radovima poput onoga J. K. Wrighta (1947.) koji je među prvima upozorio na postojanje neformalnoga geografskog znanja izraženoga u neznanstvenim izvorima (časopisi, novine, umjetnost itd.), osmislivši naziv "geozofija" za disciplinu koja bi, po njemu, u geografska istraživanja uključila sve ostale geografske informacije izvan uvriježenoga i sistematiziranoga geografskog znanja prisutnog u atlasima, kartama i znanstvenim radovima.

Proučavanje neformalnih i subjektivnih geografskih informacija u velikoj se mjeri oslanja na pojam "kognitivne karte" u psihologiji. Taj je pojam prvi upotrijebio E. C. Tolman (1948.), utvrdivši eksplicitnu vezu između eksperimentalno utvrđenoga ponašanja laboratorijskih životinja s jedne, te sposobnosti prostornog poimanja i orijentacije u ljudi s druge strane. Pritom je kognitivna karta svojevrsan oblik mentalne predodžbe o prostoru koju pojedinčev um razvija s ciljem prikupljanja, kodiranja, spremanja,

to contemplate, predict, plan and classify them, enabling the development of various disciplines and the accumulation of formal geographic knowledge about space.

However, besides formal geographic knowledge resulting from the use of scientific methodology, there is also a significantly wider informal aspect of knowledge about space. It results from imagination and images conditioned by subjective notions and impressions of a society or an individual about the spatial facts and processes expressed in the contemporary informal and non-scientific discourses. Lately, such subjective and informal geographic knowledge has become the focus of research in geography, as well as of the general scientific discourse related to humanistic and behaviourist traditions.

In the last several decades, wide and multiple meanings of region (AGNEW, 2012) as the key concept in geography have enabled the development of new aspects and new approaches, especially those with goals and methods peripherally overlapping with other sciences. The aspects of understanding region through the informal perception of space, related to the subjective impressions of an average inhabitant or an outsider, have also found their place among them. The resulting concepts have brought geography a new dimension through the increased interest in exploring spatial identities. However, regardless of this contemporary revival of the concept, the subjective perception of space is based on older, pioneering works such as those of J. K. Wright (1947) who was among the first to point out the existence of informal geographic knowledge expressed in non-scientific sources (magazines, newspapers, art, etc.). Attempting to define such sources within scientific scope, he coined the phrase "geosophy" to define geographic discipline that would, according to him, investigate all the geographic information existing outside the systematized geographic knowledge found in atlases, maps and scientific papers.

Research of informal and subjective geographic information largely relies on the term "cognitive map" from psychology. The term was initially used by E. C. Tolman (1948) who discovered an explicit link between the experimentally confirmed behaviours of laboratory rats and the acquired spatial cognition and orientation in humans. In that sense, a cognitive map may be defined as a form of a mental image of space, developed by an individual's mind in order to gather, code, save, retrieve and decode information about relative

prisjećanja i dekodiranja informacija o relativnim lokacijama i atributima u prostoru kojim se kreće i u kojemu djeluje. Takva karta je konstrukt prikupljenog znanja o prostoru, omogućujući vizualiziranje prostora i prostornih odnosa te olakšavajući pojedincu snalaženje i kretanje. Integriranjem izravnih (osjetilnih) iskustava i sjećanja, te naučenih (naslijeđe) kolektivnih impresija, sjećanja i simbola koji ih artikuliraju, pojedinac stvara sveobuhvatnu sliku o prostoru oko sebe, te o svojem odnosu spram prostora u vidu “poznatosti” i/ili “pripadnosti” matičnom okruženju, što je u regionalnim istraživanjima često izraženo pojmom *pays*¹.

S obzirom na to da su kognitivne karte mentalne reprezentacije izvanjske okoline, mnogi autori često istoznačno rabe i općenitiji izraz “mentalna karta”. Pri tome se, unutar zajedničkog okvira subjektivnosti doživljaja prostora, ističu njezina različita značenja, od konfiguracije i strukture prostora, poželjnosti do vrijednosnih kvalifikacija (TUAN, 1975.). Imaginativna karta, kao jedan vid mentalne karte, u kontekstu ovoga rada podrazumijeva kartografsku aproksimaciju kolektivnih predodžbi prostornih identiteta, izraženih kroz perceptivne, odnosno vernakularne regije.

Važnost subjektivnog poimanja prostora prepoznata je ne samo u socijalnoj i regionalnoj, već i u kulturnoj i političkoj geografiji (PAASI, 1999.; NORTON, 2006.; FEDERWISCH, 2007.; AGNEW, 2011.), te prostornom planiranju (ROCA, ROCA, 2007.; OLIVEIRA I DR., 2010.; ROCA I DR., 2011.). U tom je kontekstu, primjerice, razvijen model *Identerra* koji se temelji upravo na utvrđivanju subjektivne i afektivne vezanost ljudi za određeno mjesto, odnosno topofiliji, kako je to definirao Y.-F. Tuan (1990.) i terafiliji, tj. privrženosti unapređivanju kvalitete života

locations and attributes of space in which he or she moves and functions. Such a map represents a synthesis of all the collected knowledge about space, enables visualization of space and spatial relations and facilitates an individual's moving and orientation. By integrating personal (sensory) experiences and memories of them with acquired collective impressions, memories and symbols that articulate them, an individual creates a general image of space that surrounds him or her, as well as of his or her own relation to that space in form of “commonness” and/or “affiliation”, which is usually expressed by the term *pays*¹ in regional science.

Considering the fact that cognitive maps are mental representations of the outer world, many authors often use a more general term “mental map” for them. In this context, within the common frame of subjectivity when experiencing a place, many different aspects are highlighted such as configuration, structure and desirability of space and value judgments (TUAN, 1975). In the context of this paper, an imaginative map as a type of mental map represents an approximation of collective notions of spatial identities expressed through perceptive or more precisely vernacular regions.

Besides social and regional geography, the importance of subjective comprehension of space has also been recognized in cultural and political geography (PAASI, 1999; NORTON, 2006; FEDERWISCH, 2007; AGNEW, 2011), as well as in spatial planning (ROCA, ROCA, 2007; OLIVEIRA ET AL., 2010; ROCA ET AL., 2011). For instance, a developed model called *Identerra* is based on defining subjective and affective link of people with an area, or “topophilia” (TUAN, 1990) and the adherence of the improvement of quality of life through the affirmation of spatial identity, or “terraphilia” (ROCA ET AL., 2011) with a basic goal

¹ *Pays* (franc.) – doslovno “zemlja” s naglašenim značenjem pripadnosti. Izraz čije se primarno značenje vezuje uz francusku geografiju s početka 20. stoljeća (P. Vidal de la Blache). Odnosi se na koncept regije čiji identitet proizlazi iz odnosa ljudskih skupina i njihova načina života (*genre de vie*) i prirodne sredine, koji se materijalizira kao specifični tip kulturnog pejzaža. Uz taj koncept se kasnije, s razvojem humanističke geografije u drugoj polovici 20. stoljeća, vezuje i pojam *espace vécu* (A. Frémont) i kvaliteta “osobnosti” regije. U kontekstu suvremene regionalne geografije, ali i povijesti i sociologije, odnosi se na cjelokupnost prostora bliskog pojedincu, koji se hijerarhijski širi od uske jezgre ili ćelije najpoznatijeg okruženja poput mjesta stanovanja prema širim perifernim zonama poznatosti te ovisi o mobilnosti pojedinca (CLAVAL, 1998.).

¹ *Pays* (French) – literally “land”, with an emphasized reference to affiliation. The expression with the primary meaning related to French geography from the beginning of the 20th century (P. Vidal de la Blache). It refers to the concept of region whose identity results from the relations of human groups and their ways of life (*genre de vie*) with the natural environment, manifesting as a specific type of cultural landscape. With the development of human geography in the second half of the 20th century, the term has been linked with the expression *espace vécu* (A. Frémont) and the quality of a region's “personality”. In the context of modern regional geography, as well as of history and sociology, it refers to the totality of space to which a person is affiliated, which gradually expands from a narrow core or cell of the most familiar environment such as place of living, towards wider peripheral zones of commonness, and depends on the person's mobility (CLAVAL, 1998).

kroz afirmaciju prostornog identiteta (ROCA I DR., 2011.) s osnovnim ciljem utvrđivanja strateški relevantnih elemenata lokalnog i regionalnog razvoja poput osjećaja teritorijalnog pripadanja i teritorijalne privlačnosti (OLIVEIRA I DR., 2010.).

Kognitivni modeli geografskog prostora izučavaju se radi preciznijih uvida u suptilne čimbenike odnosa između pojedinca i prostora, te boljeg definiranja, predviđanja i poboljšanja prostornih odnosa, što posebice dolazi do izražaja u suvremenom digitalnom dobu kada je posredstvom geografskih informacijskih sustava olakšano i ubrzano kartiranje i prikazivanje takvih odnosa na svim razinama (MARK I DR., 1999.).

Vernakularna regija i toponimija

Uz prikupljene osjetilne informacije i njihove praktične vrijednosti u kreiranju kognitivnih karata, veliku ulogu u kvalitativnom poimanju prostora imaju i naslijeđene, odnosno naučene predodžbe o prostoru. Naime, osim življenja i djelovanja u određenoj mikro ili makrookolini, kolektivne predodžbe proizašle iz kulturnih i društvenih odrednica neke lokacije ili područja sudjeluju u izgradnji “regionalne svijesti” te kolektivnoga prostornog identiteta. Pritom prostor ima dvojaku ulogu – s jedne strane, zajedno sa svim usvojenim predodžbama proizašlim iz simbola, značenja, običaja itd., djeluje kao čimbenik u kreiranju identiteta, dok s druge strane djeluje i kao medij u njegovu očitovanju u vidu simbola kao što su geografska imena. Stoga su u diskursu praćenja historijskogeografskih procesa doživljaj prostora i poistovjećivanje pojedinca i skupine s prostorom postali nezaobilazan element i tema brojnih geografskih rasprava.

Svaki identitet ima svoju prostornu dimenziju, jer svako kolektivno ili individualno djelovanje nužno posjeduje prostorni kontekst – sve se događa “negdje” (PAASI, 1996.; PAASI, HÄKLI, 2003.). Prostorno-identitetski diskurs u širem smislu značajnije je prisutan u literaturi od 90-ih godina prošlog stoljeća do danas (BLOOM, 1990.; ANDERSON, 1991.; ENRIKIN, 1991.; MASSEY, 1995.; ENRIKIN, 1996.; MINSHULL, 1997.; CLAVAL, 1998.; PAASI, 1999.; 2002a; 2002b; 2003.; OLIVEIRA I DR., 2010.; ENRIKIN, 2011.; PAASI, ZIMMERBAUER, 2011.; ROCA I DR., 2011.). Obuhvaća razumijevanje prostornih identiteta, gdje *mjesto*, *regija*, odnosno *teritorij* kao bitne kategorije, nisu nužno striktno ograničene niti

of defining strategically important elements of local and regional development such as territorial affiliation and territorial attraction (OLIVEIRA ET AL., 2010).

Cognitive models of geographic space are studied in order to gain a more precise insight into subtle factors of relations between space and an individual, as well as to define, predict and improve spatial relations, which is especially emphasized in the modern digital era with geographic information systems enabling easier and accelerated mapping of such relations on all levels (MARK ET AL., 1990).

Vernacular region and toponymy

Besides the directly acquired sensory information and their practical value in the creation of cognitive maps, the inherited notions of space also play an important role in qualitative comprehension of space. Apart from living and functioning in a micro or macro environment, the collective notions resulting from cultural and social features of a place or an area also participate in the formation of “regional consciousness”, as well as collective spatial identities. In this context, space has a double function – on one side, together with all the acquired notions arising from symbols, meanings, customs, etc., it functions as a factor in the creation of identity, and on the other, it serves as a medium in its expression through symbols such as geographic names. Thus, within a discourse of analysing historical-geographic processes, the notion of space and the affiliation of an individual or a group with space have become an unavoidable element and a topic of many discussions.

Every identity has its spatial dimension, because every collective or individual action possesses a spatial context – everything happens “somewhere” (PAASI, 1996; PAASI, HÄKLI, 2003). The discourse of spatial identities has broadly been present in literature since the 1990s (BLOOM, 1990; ANDERSON, 1991; ENRIKIN, 1991; MASSEY, 1995; ENRIKIN, 1996; MINSHULL, 1997; CLAVAL, 1998; PAASI, 1999; 2002a; 2002b; 2003; OLIVEIRA ET AL., 2010; ENRIKIN, 2011; PAASI, ZIMMERBAUER, 2011; ROCA ET AL., 2011). It includes understanding of spatial identities where *place*, *region* and *territory* as essential categories are not strictly limited or unambiguously defined, but rather

jednoznačno određene, već prije svega predstavljaju kontekst u kojem se susreće pojedinačno i opće. U skladu s tim, prostorna jedinstvenost kao jedna od bitnih odrednica regionalnog identiteta proizlazi prije svega iz specifičnosti koja je posljedica upravo kombinacije različitih utjecaja (ROGIĆ, 1963.; MASSEY, 1995.). A. Paasi i K. Zimmerbauer (2011.) primjerice ističu kako su regionalni identiteti povijesno konstruirani i proizvedeni, te da se kao takvi eksploatiraju u različitim institucionalnim okvirima, prije svega regionalnom planiranju.

U vezi s konstrukcijom prostornih identiteta, u ovom radu ključan pojam je “vernakularna regija”, koncept perceptivne regije utemeljen isključivo na doživljaju kvalitativnih i kvantitativnih prostornih odrednica njezinih stanovnika. Konceptija vernakularne regije proizašla je iz angloameričke kulturne geografije, ili preciznije, njezina regionalnog aspekta. U tim okvirima pojam vernakularne regije prije svega afirmira W. Zelinsky (1980.) kroz istraživanje vernakularnih regija Sjeverne Amerike, a slijedi niz istraživanja različitih aspekata i prostornih skala (SHORTRIDGE, 1987.; BRACE, 1999.; BARKER, 2005.; SIMON I DR., 2010.). Identitet takve regije temelji se na percepciji, a ne na vidljivim odlikama uniformnosti (NORTON, 2006.). Koncept vernakularne regije usko je vezan s koncepcijom prostornih identiteta, pri čemu, uz materijalne i nematerijalne elemente, te povijesnu ili aktualnu upravnu dimenziju, zajednička svijest o prostoru predstavlja zbirni čimbenik poimanja prostora uzrokovan dijeljenim iskustvima stanovništva u nekom području, te ostalim prirodnim i društvenim sastavnicama koje to područje čine različitim od nekoga susjednog ili udaljenog. Stoga je takav model regije zapravo misaoni te proizlazi iz zbira individualnih percepcija prostora koji sačinjavaju zajedničku svijest o prostoru i/ili prostorni identitet. Zajednička svijest o prostoru pritom je prenesena nizom vidljivih ili implicitnih simbola koji artikuliraju kolektivne ideje i predodžbe, kao i pripadnost prostoru i skupini te postaju simbolima identiteta skupine. Primjerice, A. Paasi (2003.) među takve simbole ubraja one koji izražavaju elemente prirodnoga i antropogenoga krajolika, etnicitet, jezik ili dijalekt, ekonomski status, odnos središte-periferija, povijest i povijesne mitove, te druge čimbenike identifikacije. Simboli i znakovi tako postaju nositeljima kolektivnih identiteta, prizivaju u svijest predodžbe vezane uz čimbenike poimanja i poistovjećivanja s prostorom, specifične za pojedina društva, skupine i područja.

represent a context where general and particular meet. Thus, the uniqueness of space as one of the essential determinants of regional identity results from the specificity which is a consequence of a combination of various influences (ROGIĆ, 1963.; MASSEY, 1995). A. Paasi and K. Zimmerbauer (2011) pointed out that regional identities are historically constructed and produced and are, as such, used within various institutional frames, notably, regional planning.

In relation to the construction of spatial identities, the key term in this paper is “vernacular region”, a concept of perceptive region based solely on inhabitants’ notion of region’s qualitative and quantitative spatial characteristics. The concept of vernacular region originates from the Anglo-American cultural geography, or more precisely, from its regional aspect. Within that frame, the term “vernacular region” was affirmed by W. Zelinsky (1980) in his research of North America’s vernacular regions, and later on acknowledged in many researches from different point of views and on various spatial scales (SHORTRIDGE, 1987; BRACE, 1999; BARKER, 2005; SIMON ET AL., 2010). The identity of such region is based on perception, rather than on the uniformity formed by visible features (NORTON, 2006). The concept is closely related to the one of spatial identities, wherein alongside material and non-material elements, as well as historical and administrative dimension, the shared consciousness of space represent a collective factor of conceiving space. It is conditioned by population’s shared experience in an area, intertwined with natural and social elements that make an area different from a neighbouring or a distant one. Thus, such model of region is essentially mental, and originates from a sum of individual spatial perceptions that make up the collective consciousness of space and spatial identity. The collective consciousness is expressed by a series of explicit or implicit symbols that articulate collective ideas and notions of space, as well as affiliation to it, thus becoming symbols of a group’s identity. A. Paasi (2003), for instance, states that such symbols express notions of natural and anthropogenic elements, ethnicity, language or dialect, economic standard, relation centre-periphery, history and historical myths, and other factors of identification. Thus, symbols become the carriers of collective identities, generating notions related to spatial conceptualization and affiliation, specific for societies, groups and areas.

Ključna odrednica prostornih identiteta te simbol koji u kvalitativnom smislu predstavlja najširi kontekst zajedničke svijesti o nekom prostoru, te identifikacije s njim, zasigurno je geografsko ime ili toponim. Prostorne identitete u hrvatskoj literaturi teorijski te u različitim studijama slučaja analiziraju L. Šakaja (2003.; 2004.), I. Crljenko (2008.), L. Mirošević (2010.), L. Mirošević i B. Vukosav (2010.), B. Vukosav (2011.) i B. Fuerst-Bjeliš (2011.; 2012.) ponajviše kroz analizu toponimije kao ključnog skupa simbola-nositelja prostorne identifikacije. Toponimija i percepcija prostora vrlo su usko povezane, a ta veza proizlazi iz prostornih i socio-kulturnih okolnosti (FUERST-BJELIŠ, 2000.). Pritom se određena imena za mjesta, regije i područja nameću kao nositelji percepcije obuhvata prostornih jedinica, te istodobno i kao simboli kolektivnih impresija o nekom području (SCHULZ I DR., 2008.), a u kontekstu vernakularnih regija kao nositelji identiteta, odnosno povezanosti matičnih stanovnika s prostorom. Geografsko ime ili toponim može se stoga smatrati glavnim nositeljem predodžbi o nekom prostoru te krovnim simbolom svih čimbenika poimanja nekoga područja. U tom kontekstu, ime kojim stanovništvo naziva područje u kojemu živi zapravo je ključna odrednica poimanja svih kvalitativnih i kvantitativnih sastavnica nekoga prostora te je uvidom u njegovu referentnost za pojedine dijelove prostora moguće utvrditi postojanje vernakularnih regija.

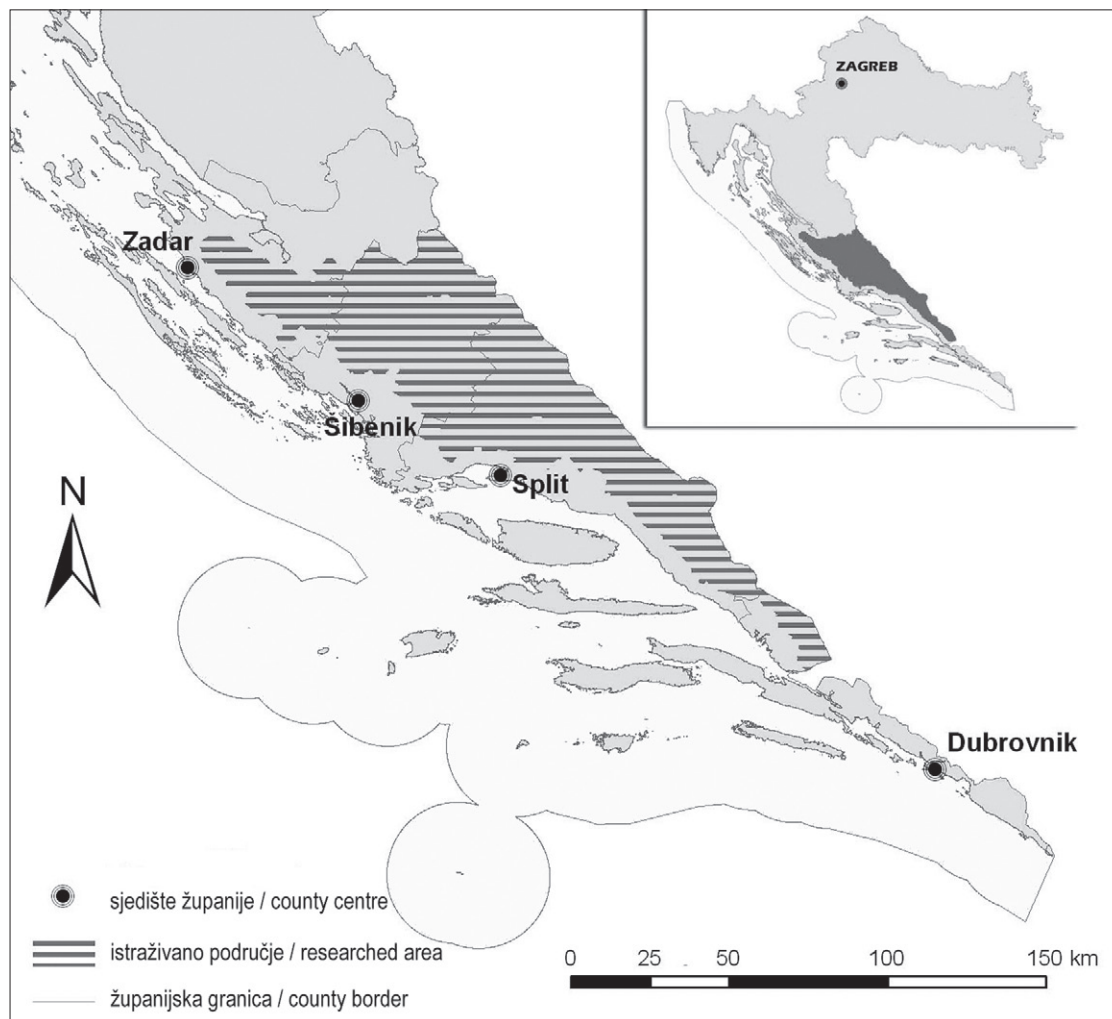
Metodologija

Polazeći od činjenice da vernakularne regije zbog svoje biti nije moguće precizno definirati (JORDAN, 1978.), kao i od očigledne potrebe da se takve regije u određenom smislu ipak približno prostorno odrede radi utvrđivanja ishoda kompleksnih prostornih odnosa, u radu se nastoji analizom sadržaja neformalnih izvora geografskog znanja konstruirati kartografsku aproksimaciju vernakularnih regija dalmatinskoga zaobalja, odnosno imaginativnu kartu toga prostora. Primijenjena metodologija temelji se na detekciji i kategorizaciji geografskih imena i srodnih geografskih odrednica kao referenci za vernakularne regije te njihova kartografskog prikazivanja. Slična metoda, koja se u ovom radu detaljnije razvija i primjenjuje na širi prostor dalmatinskoga zaobalja (Sl. 1.), prvi se put primjenjuje za uži prostor Dalmatinske zagore (VUKOSAV, 2011.), pri čemu je odabrani medij

Geographic name or toponym is the key carrier, as well as the symbol that qualitatively represents the widest context of common consciousness in an area and an affiliation with it. In Croatian literature, spatial identities are analysed both theoretically and in various case studies by L. Šakaja (2003; 2004), I. Crljenko (2008), L. Mirošević (2010), L. Mirošević and B. Vukosav (2010), B. Vukosav (2011) and B. Fuerst-Bjeliš (2011; 2012), usually through the analysis of toponymy as a key aggregate of symbols-carriers of spatial identification. Essentially, toponymy and spatial perception are closely related, and the link between them is a result of spatial and socio-cultural circumstances (FUERST-BJELIŠ, 2000). Names of places, regions and areas become carriers of perception of spatial units' extents, and at the same time symbols of collective impressions of an area (SCHULZ ET AL., 2008). In the context of vernacular regions, they are the carriers of identities and the indicators of a population's link with an area. Thus, a geographic name may be considered the key carrier of notions of an area, as well as the top symbol of all the factors in perceiving it. The name that a group uses to refer to an area it inhabits is actually the main determinant of perceiving all of the qualitative and quantitative components of an area – therefore, gaining an insight in its reference may serve as a tool to determine the existence of vernacular regions.

Methodology

Keeping in mind the fact that it is not possible to define precisely vernacular regions (JORDAN, 1978), as well as the obvious need to determine them approximately in order to detect the outcomes of complex spatial relations, the aim of this paper is to use content analysis of informal sources of geographic knowledge in order to construct a cartographic approximation (imaginative map) of vernacular regions of the Dalmatian hinterland. The applied methodology is based on detecting and categorizing geographic names and similar determinants and using them as references to define and map vernacular regions spatially. Similar method of using a media as a source of data for defining the extent and the intensity of spatial perception was initially used to define the narrow area of Dalmatinska Zagora (Fig. 1) (VUKOSAV, 2011) and in this paper it is further improved and developed. In the above mentioned paper, the extracted geographic determinants are counted,

Slika 1. Istraživano područje
Figure 1 Research area

poslužio kao izvor podataka za konstrukciju obuhvata i intenziteta prostorne percepcije. U spomenutom radu pronađene su geografske odrednice pobrojane i transformirane u geografske informacije, te kartografski prikazane. Time je, kroz utvrđivanje prostorne rasprostranjenosti jedinica lokalne samouprave za čija područja su odrednice pronađene, ostvaren uvid u intenzitet i obuhvat identiteta Dalmatinske zagore.

Kao svojevrсна nadogradnja, u ovom je radu objekt istraživanja proširen na još nekoliko uočnih vernakularnih regija dalmatinske unutrašnjosti. U njihovu definiranju i kartiranju korištena je metoda analize sadržaja primijenjena na odabrani suvremeni informativni medij kao neformalni izvor za koji je zamijećeno da najvjernije odražava imaginativne geografije, odnosno percepciju prostora

transformed into geographic information and mapped. Thusly defining the spatial distribution and the extent of municipalities for which the determinants were found, an insight is gained into extent and intensity of Dalmatinska Zagora's identity.

As an addition, this paper expands the object of research to several more vernacular regions observed to exist in the Dalmatian hinterland. The method of content analysis applied on a chosen modern media as an informal source that presumably reflects the imaginative geographies in the area most closely, was used to define and map vernacular regions. Besides the actual names used in administrative divisions, newspaper articles and reports related to areas and/or places also contain the names that

stanovništva u istraživanom području. Novinska izvješća i članci vezani uz pojedina područja i/ili mjesta osim stvarnih i aktualnih geografskih imena najčešće sadrže i ona imena kojih nema u aktualnim administrativnim podjelama i nomenklaturi, nego su odraz kolektivne svijesti o prostoru proizašle iz historijskogeografskih okolnosti izgradnje identiteta. U navedenim izvorima moguće je izvršiti pretraživanje takvih imena te utvrditi njihovu povezanost s aktualnim prostornim jedinicama i naseljima. Uz primjenu razrađenog skupa kriterija, rezultati takvog pretraživanja prenose se u bazu prostornih podataka u okvirima geografskih informacijskih sustava (GIS), te se u vidu digitaliziranih prostornih informacija kartografski prikazuju kao krajnji izlazni rezultat.

Istraživanje je uključilo pretragu internetskog arhiva dnevnih novina *Slobodna Dalmacija* radi analiziranja geografskih imena, definiranja geografskih referenci i njihove kvantifikacije te generalizacije rezultata na razini jedinica lokalne samouprave (u nastavku teksta JLS) u istraživanom prostoru.

Imaginativna geografija dalmatinskoga zaobalja – polazišta i percepcijske razine

Metoda je primijenjena na šire geografsko područje nekoliko pretpostavljenih vernakularnih regija dalmatinskoga zaobalja: Bukovicu, Ravne kotare, Dalmatinsku zagoru, Zabiokovlje te Neretvanski kraj (Poneretavlje). Odabir ovih regija utemeljen je na prisutnosti njihova imenovanja u svakodnevnoj komunikaciji u kojoj su uočene kao zasebna razina iznimno slojevite percepcije geografske stvarnosti određene isprepletenošću prostornih i kolektivnih identiteta u rasponu od nacionalnih/etničkih ili nadnacionalnih (Hrvatska/Hrvat, Europa/Europljanin) do onih krajnje lokalnih koji se odnose na mikroregiju, naselje ili četvrt. U biti, kako su poimanja prostora stanovništva određena vrlo kompleksnim hijerarhijama percepcija prostora i prostornih identiteta, tako je i u području dalmatinske unutrašnjosti prisutna slojevitost koja se na razini vernakularnih regija očituje kroz spomenute pojmove, ali i kroz analogne historijskogeografske regije koje su artikulacija nekih konkretnih povijesnih razdoblja (obrambene “krajine” – Cetinska, Imotska, Vrgorska itd.). No, budući da su prostorne percepcije ovih povijesnih regija uglavnom precizno definirane s obzirom na nasljeđe administrativnoga ustroja istraživanoga prostora (STANČIĆ, 2007.), fokus je ovoga rada

reflect collective spatial consciousness resulting from historical-geographic circumstances of the construction of identity that the official nomenclature does not include. It is assumed that it is possible to search the above sources for such names and to determine their spatial link to the official spatial units and settlements. After applying the developed set of criteria and filtering the data, the acquired results are inserted into a base of spatial data within geographic information systems (GIS), and are cartographically presented as a digitalized spatial information output.

The research uses the search of the internet archives of the daily newspaper “Slobodna Dalmacija” with an aim to analyse geographic names, define and count geographic references and generalize the results on the level of municipalities of the research area.

Imaginative geography of the Dalmatian hinterland – assumptions and perceptual levels

The method is applied for a broad area of the Dalmatian hinterland that includes several assumed vernacular regions: Bukovica, Ravni Kotari, Dalmatinska Zagora, Zabiokovlje and Neretva area (Poneretavlje). The selection of these regions is based on the frequency their name is mentioned in everyday communication. It was observed that they form a separate level of an extremely layered perception of geographic reality, defined by intertwining of spatial and collective identities ranging from national/ethnic or supranational (Croatia/Croatian, Europe/European) to the local ones related to a micro-region, settlement or neighbourhood. Since the population’s view of space is essentially defined by complex hierarchies of perceptions and identities, such layering is also present in the Dalmatian interior, and on the level of vernacular regions it is revealed through the mentioned names, as well as through the analogous historical regions (such as borderlands or “krajinas” of Cetina, Imotski, Vrgorac, etc.) However, due to the fact that spatial perceptions of these historical regions are quite clear because of their institutional legacy in the research area (STANČIĆ, 2007), this paper is focused on a less clear level of perception referring to the imaginative geography of the earlier mentioned five regions articulated through the five mentioned geographic names.

na mnogo manje jasnim percepcijama, odnosno na imaginativnoj geografiji ranije spomenutih pet regija artikuliranih putem pet navedenih geografskih imena.

Primjerice, Dalmatinska zagora ili skraćeno "Zagora" spominje se u širem ili užem kontekstu srednjodalmatinskoga zaobalja i u kartama Mletačke Republike te je prisutna kao historijskogeografski i tradicijski regionalni pojam još u srednjem vijeku (MATAS, FARIČIĆ, 2011.). Posebice se ističe nakon Drugoga svjetskog rata kada sastavnice njezine homogenosti dobivaju na težini zbog dijeljenih nepovoljnih gospodarskih i socijalnih pojava poput stagnacije, deruralizacije i egzodusa stanovništva prema obali iz ekonomskih razloga (FARIČIĆ, 2011.). No percepcija Dalmatinske zagore ipak ne obuhvaća cjelokupno područje dalmatinske unutrašnjosti, nego je ograničena na područje između porječja rijeke Krke na sjeverozapadu i prostora Vrgorskog polja i donjeg toka Neretve na jugoistoku (VUKOSAV, 2011.). U ovakvoj konstelaciji perceptivnih odnosa postavlja se opravdano pitanje kako i kroz koja geografska imena stanovništvo područja na rubovima ove vernakularne regije percipira prostor u kojemu živi.

Iz brojnih formalnih publikacija (primjerice J. Puntarović-Vlahinić, 1989., Z. Curić, 1994., K. Kužić, 1997., S. Kukić, 2010., J. Faričić, 2011.) moguće je prepoznati tradicionalna geografska imena i odrednice korištene za pretpostavljene vernakularne regije (Ravni kotari, Bukovica, Zagora, Zabiokovlje, Neretvanski kraj) unutar znanstvenog diskursa. Također, pregled suvremenih neformalnih izvora poput članaka i izvješća u informativnim medijima (URL 1, URL 2, URL 3, URL 4) upućuje na njihovo opsežno korištenje u svakodnevnome neformalnom diskursu i komunikaciji. Navedenom metodom, proširenom na pretragu ovih pet imena u ciljanom neformalnom izvoru (odabrani medij) te za isto razdoblje (1999. – 2014.), izdvajaju se rezultati u vidu geografskih referenci, odnosno prostorno zabilježenog spominjanja geografskog imena ili jasne odrednice (primjerice u vidu pridjeva poput "zagorski" i "ravnokotarski") u kontekstu izvješćivanja o nekom precizno određenom području koje je moguće svesti na razinu službenoga upravnog ustroja JLS. U fokusu je ovakvoga pristupa upravo nastojanje da se suvremeno digitalno okruženje (internetski arhiv i aplikacije GIS-a) iskoristi kako bi se prostorni identiteti i vernakularne regije pobliže istražili putem pretvaranja pronađenih neformalnih referenci u geoinformacije, te njihova kartografskog prikazivanja.

For instance, Dalmatinska Zagora, or shorter, "Zagora" is mentioned in broad or narrow context of the central Dalmatian hinterland even in the map of Venetian Republic, and is present as a historical and traditional regional term in the Middle Ages (MATAS, FARIČIĆ, 2011). It is especially distinguished after the Second World War when the elements of its homogeneity are emphasized due to unfavourable economic and social trends such as stagnation, deruralization and economically conditioned exodus of population towards the littoral zones (FARIČIĆ, 2011). However, the perception of Dalmatinska Zagora does not include the total area of the Dalmatian interior, but is limited to the area between the Krka River on the northwest and the areas of Vrgorsko polje and lower course of Neretva River on the southeast (VUKOSAV, 2011). In such a constellation of perceptual relations, it is justified to ask how the population perceives the peripheral areas of this vernacular region and what geographic names does it use.

In many formal publications (for instance, in J. Puntarović-Vlahinić, 1989, Z. Curić, 1994, K. Kužić, 1997, S. Kukić, 2010, J. Faričić, 2011) it is possible to see the usage of traditional geographic names used for the assumed vernacular regions (Ravni Kotari, Bukovica, Zagora, Zabiokovlje, Neretva area) within the scientific discourse. Also, an analysis of contemporary informal sources such as articles and reports in the informative media (URL 1, URL 2, URL 3, URL 4) indicates an extensive use of such names in everyday informal discourse and communication. The described method, expanded to include the five geographic names in the selected informal source (media) within the same period (1999-2014), results are filtered and singled out as geographic references, spatially defined geographic names or clear determinants (such as adjectives "zagorski", "ravnokotarski", etc.) in the context of reporting from a precisely defined area that is possible to generalize to a level of the official administrative organization of municipalities. This approach is focused on the attempt to use the modern digital means (internet archives, GIS application) in order to investigate spatial identities and vernacular regions closely by transforming informal references into geoinformation and subsequently mapping them.

Analiza sadržaja neformalnog izvora

U istraživanju i klasifikaciji geografskih imena koja ne prenose realitet postojećega administrativnog ustroja već isključivo onaj perceptivnih regija prisutnih u svijesti stanovništva, važan kriterij za odabir relevantnog medijskog izvora jest podrijetlo ili povezanost autora tekstova s istraživanim prostorom. Drugim riječima, misaono poimanje regije bit će točnije preneseno ako se iščitava iz medija koji su tješnje povezani s istraživanim prostorom (npr. lokalne i regionalne novine, portali, radijske postaje itd.). Takva povezanost implicira bolje poznavanje i “osjećaj” prostora izvjestitelja, odnosno bolju artikulaciju imaginativne geografije istraživanog područja, te je njihova kognitivna karta reprezentativna. Može se pretpostaviti da će aproksimativna karta vernakularne regije biti točnija ako je prenositelj informacije osoba koja ima razmjerno duboku ili značajnu vezu s istraživanim područjem. U idealnom slučaju, prenositelj je dopisnik iz istraživanog područja, ili pak netko iz obližnjeg područja koji je upoznatiji sa širim geografskim poimanjem prostora.

S obzirom na to da dalmatinsko zaobalje pripada povijesnom prostoru Dalmacije koji je, ujedno i jedinstvena vernakularna regija, nužno je odabrati medij koji najautentičnije izvješćuje o istraživanom području time što zapošljava značajan broj lokalnih dopisnika. Nakon preliminarnog istraživanja strukture pojedinih medijskih subjekata, odabran je dnevni list *Slobodna Dalmacija*. Nekoliko je temeljnih razloga za ovaj odabir:

- 1) sjedište dnevnog lista (sjedište i glavno uredništvo odabranoga dnevnog lista su u Splitu kojemu gravitira velik dio istraživanog područja)
- 2) odabrani dnevni list dnevno izvješćuje o područjima koja se preklapaju s pretpostavljenim vernakularnim regijama, i to u zasebnim rubrikama
- 3) mreža dopisništava sa sjedištima drugih, regionalnih uredništava, prisutna je u sve četiri županije vernakularne Dalmacije.

U pretraživanju baze korištene su ključne riječi vezane uz geografska imena istraživanih vernakularnih regija, te su izdvajani članci i izvješća u kojima se pojavljuju geografska imena pretpostavljenih vernakularnih regija u kontekstu pisanja i izvješćivanja na način da je geografsko ime regije izravno vezano uz određeno administrativno područje ili naselje. Potom se dobiveni rezultat standardizirao na razini jedinica lokalne samouprave (općina i gradova). Primjerice,

Content analysis of the informal source

In researching and classifying geographic names that articulate the reality of perceptual regions rather than that of the existing administrative organizations, the most important criteria in choosing the relevant media source is the origin or other relation of the author of texts with the research area. In other words, the cognition of a region will be more precisely articulated if it is read from a media that is closely connected with an area (for example, local and regional newspapers, web pages, radio stations, etc.). Such connection implies a reporter's familiarity and a better sense of place, generally a better articulation of a research area's imaginative geographies, meaning that their cognitive map is more representative than an outsider's one. Essentially, it may be assumed that the cartographic approximation of a vernacular region will be more reliable if the carrier of information is a person with a relatively strong or significant connection with researched area. Ideally, the carrier is a correspondent from the research area or someone from its vicinity, with a more trustworthy image about the perception of an area.

Given that the Dalmatian hinterland belongs to the traditional and historical area of Dalmatia which is a vernacular region itself, it was necessary to select a media with the most authentic and direct reports from the researched area due to a significant number of local correspondents. After a preliminary investigation of structures of several media subjects, the daily newspaper “Slobodna Dalmacija” was selected. There were several fundamental reasons for this selection:

- 1) The headquarters of the daily newspaper (both headquarters and main editorial office of the selected daily newspaper are in Split, the main centre of most of the studied area),
- 2) The selected newspaper publishes daily reports from areas overlapping with the assumed vernacular regions, in separate sections;
- 3) The correspondence network with headquarters of other regional editorial offices is present in all four counties of the vernacular Dalmatia.

During the search of the newspaper's databases, key words related to geographic names of the researched vernacular regions were used. Articles and reports that contain geographic names of the assumed vernacular regions in the context of their direct relation to an administrative area or a settlement were detected and singled out.

izvadak *Dalmatinska zagora pod novim slojem bijelog pokrivača – snježno nevrijeme donijelo je dosta nevolja mještanima Aržana, Studenaca i Slivna* (URL 1) upućuje na jasnu povezanost spomenutih triju naselja s vernakularnom regijom Dalmatinskom zagorom. Naselja pripadaju općinama Cista Provo, Lovreć i Slivno te se u tom kontekstu u ovome medijskom izvješću bilježe geografske reference vezane uz geografsko ime Dalmatinske zagore za spomenute tri općine koje potom ulaze u aproksimativni obuhvat spomenute vernakularne regije. Po identičnom ključu, analizom sadržaja iz odabranog su medija usporedno izdvojene geografske reference za razdoblje 1999. – 2014. za svih pet pretpostavljenih vernakularnih regija. U pretraživanju su korištene tražilice internetske arhive članaka navedenog medija (URL 5, URL 6).

Rezultati: imaginativna karta kao izlazna kartografska aproksimacija

Unošenjem ključnih riječi u dvije navedene tražilice u vidu imena vernakularnih regija (“Zagora”, “Ravni kotari” itd.) ili posvojnih pridjeva (“neretvanski”, “neretvanska”, “zagorski”, “zagorska” itd.) dobiven je značajan broj rezultata, odnosno članaka u kojima se u razdoblju 1999. – 2014. izravno ili posredno spominju istraživane regije. Pretraživanjem rezultata te korištenjem ranije navedenih kriterija u odabiru relevantnih referenci, dobiven je ukupan broj geografskih informacija koje nedvojbeno povezuju aktualna naselja i/ili JLS s barem jednom od pet istraživanih regija. Uz rezultate neposredno pronađene za razinu JLS-a, ostatak rezultata koji se odnosio na pojedinačna naselja također je standardiziran na istu razinu (Tab. 1.).

The results were standardized on the level of municipalities and administrative towns. For example, the excerpt *Dalmatinska Zagora under new snow – a snow storm brings trouble for the residents of Aržano, Studenci and Slivno* (URL 1) indicates a clear connection of the three settlements with the vernacular region Dalmatinska Zagora. The settlements belong to municipalities Cista Provo, Lovreć and Slivno – therefore, the geographic references related to the name Dalmatinska Zagora are noted as municipalities included into the approximate extent of the mentioned vernacular region. Using the same key, the content analysis of all the articles published in the period of 1999-2014 that contain key words was made and the geographic references for all the researched vernacular regions were singled out. The newspaper’s online archives of articles were used in the process (URL 5, URL 6).

Results: Imaginative map as an output cartographic approximation

After entering specific key words such as names of vernacular regions (“Zagora”, “Ravni Kotari”, etc.) or possessive adjectives (“neretvanski”, “neretvanska”, “zagorski”, “zagorska”, etc.) into the two database browsers, a significant number of articles, that mention directly or indirectly the researched regions in the period of 1999-2014, was found. Searching the results and using the earlier mentioned criteria to single out relevant references, a total number of pieces of geographic information relating the existing settlements and/or municipalities to at least one of the researched regions was obtained. Apart from the results found for the level of municipalities, those referring to individual settlements have also been standardized to the same level (Tab. 1.).

Tablica 1. Ukupan broj rezultata dobivenih pretraživanjem geografskih referenci
Table 1 Total number of results obtained by searching geographic references

Vernakularna regija / Vernacular region	Ukupan broj prikazanih rezultata / Total number of search results	Ukupan broj izdvojenih geografskih referenci / Total number of geographic references singled out	Ukupan broj izdvojenih JLS / Total number of municipalities singled out
Dalmatinska zagora	326	64	33
Ravni kotari	69	28	12
Bukovica	68	35	3
Zabiokovlje	49	26	4
Neretvanski kraj / Neretva area	277	41	7

Izvor: online arhiv *Slobodne Dalmacije* 1999. – 2014.; URL 5, URL 6; 17. srpnja 2014.
Source: Online archives of “Slobodna Dalmacija” 1999-2014; URL 5, URL 6, July 17 2014

Tablica 2. Popis jedinica lokalne samouprave s referencama za istraživane vernakularne regije
 Table 2 List of municipalities with references for the researched vernacular regions

Vernakularna regija / Vernacular region	Dalmatinska zagora		Ravni kotari	Bukovica	Zabiokovlje	Neretvanski kraj / Neretva area
JLS / municipality	Cista Provo Civljane Dicmo Drniš Dugopolje Hrvace Imotski Kijevo Klis Knin Lečevica Lovreć Muć Omiš Otok Podbablje Prgomet	Primorski Dolac Proložac Promina Runovići Ružić Seget Sinj Skradin Šestanovac Trilj Unešić Vrgorac Vrlika Zadvarje Zagvozd Zmijavci	Benkovac Galovac Novigrad Pakoštane Polača Poličnik Posedarje Stankovci Sukošan Sv. Filip i Jakov Škabrnje Zemunik Donji	Benkovac Kistanje Obrovac	Šestanovac Vrgorac Zagvozd Zadvarje	Kula Norinska Metković Opuzen Ploče Pojezerje Slivno Zažablje

Izvor: online arhiv *Slobodne Dalmacije* 1999. – 2014.; URL 5, URL 6; 17. srpnja 2014.

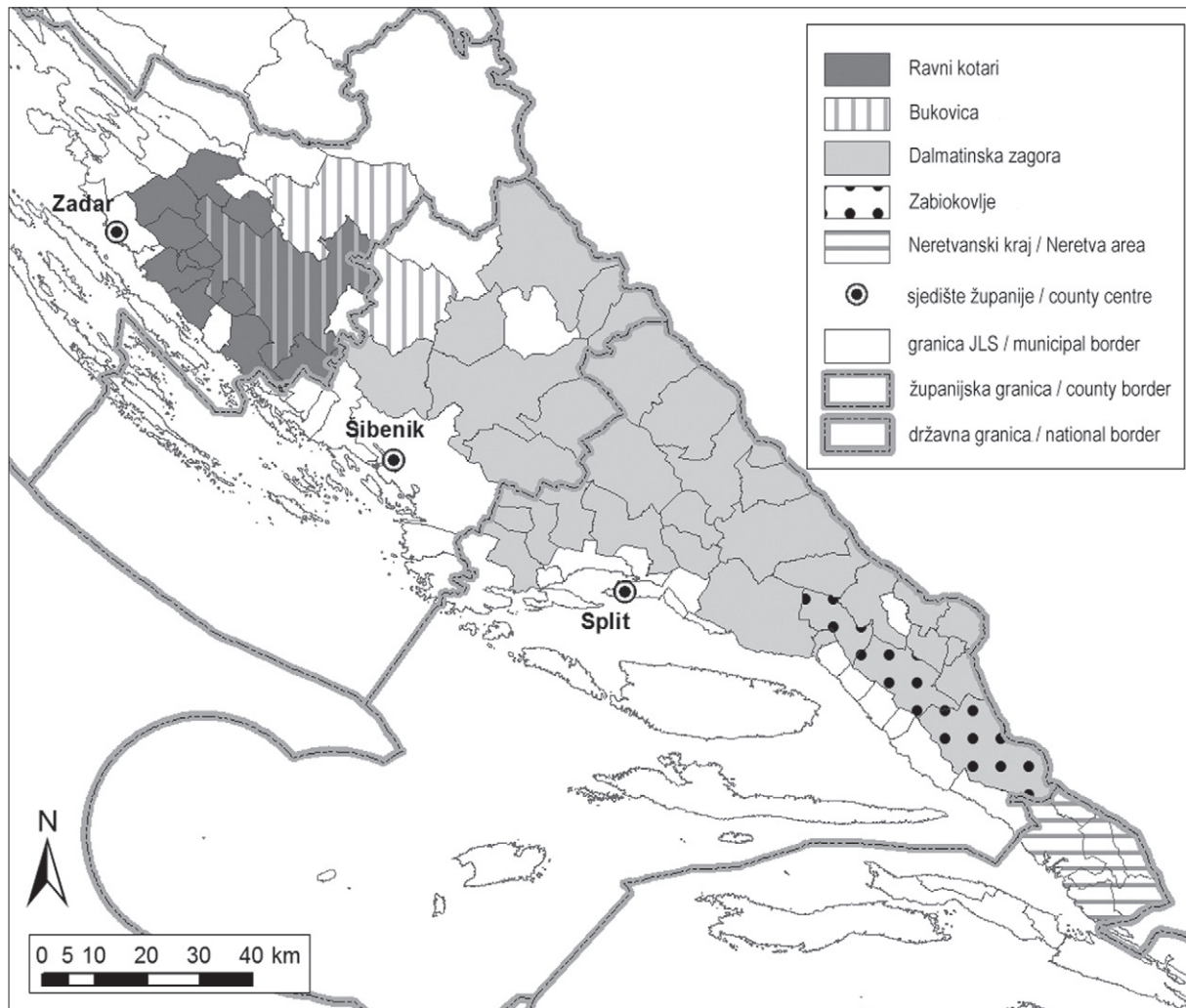
Source: Online archives of "Slobodna Dalmacija" 1999-2014; URL 5, URL 6, July 17 2014

Na ovaj su način izdvojene konkretne geografske informacije te su razvrstane i izlistane kao popis jedinica lokalne samouprave koje se izriječkom ili posredno kroz neku svoju sastavnicu spominju u kontekstu pojedine vernakularne regije (Tab. 2.). Ukupno je u istraživanom rasponu izlaska članaka i izvještaja pronađeno i definirano 217 relevantnih podataka u 109 medijskih jedinica. Pronađene reference razvrstane su po ključu prostorne raščlambe u 33 administrativne jedinice vezane uz ime Dalmatinske zagore, 12 za Ravne kotare, sedam za Neretvanski kraj, četiri za Zabiokovlje i tri za Bukovicu. Povoljna okolnost u ovakvoj standardizaciji podataka svakako je razmjerno izražena teritorijalna fragmentacija, kao i brojnost jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, što kod ovakve metode omogućuje precizniji uvid u prostorni obuhvat istraživanih regija. Također, u prilog preciznosti ide i veći broj relevantnih članaka i izvješća s obzirom na regionalni karakter i fokus odabrane dnevne novine. S druge strane, negativna strana metode jest činjenica da broj članaka i izvještaja iz manjih i izoliranijih općina smanjuje i vjerojatnost da će autor članka upotrijebiti ime jedne od vernakularnih regija s istraživane razine percepcije.

Na temelju podataka izdvojenih u skladu s razrađenim kriterijima, izrađen je kartogram koji predstavlja imaginativnu kartu dalmatinskoga zaobalja, pri čemu su geografske informacije

In this way particular geographic information was found, classified and listed in form of municipalities directly or indirectly mentioned in the context of a vernacular region (Tab. 2). During the investigated period of publishing articles and reports a total of 217 relevant references have been found in 109 media units. The references were classified according to spatice, with 33 administrative units (municipalities) related to Dalmatinska Zagora, 12 for Ravni Kotari, 7 for Neretva area, 4 for Zabiokovlje and 3 for Bukovica. The relatively pronounced territorial administrative fragmentation and a large number of administrative units in the Republic of Croatia turned out to be a favourable circumstance with regards to this method and the standardization of data, allowing a more precise insight into the extent of the researched vernacular regions. Furthermore, a relatively large number of articles and reports found also accounted for precision, given the regional character and the scope of the selected newspaper. On the other hand, the drawback of the method is in the fact that the higher number of articles and reports from the smaller and more isolated municipalities decreases the probability that the author would use the name of any vernacular region from the researched level of perception.

Based on the dataset obtained after applying the criteria, a cartogram representing an

Slika 2. Imaginativna karta dalmatinskog zaobalja s aproksimacijom pet vernakularnih regija
 Figure 2 Imaginative map of the Dalmatian hinterland with an approximation of five vernacular regions

kategorizirane s obzirom na prostorne povezanosti s imenom pojedine vernakularne regije, te analogno prikazane različitim oznakama (Sl. 2.). Ovako prikazani podaci predstavljaju izlaznu kartografsku aproksimaciju istraživanih vernakularnih regija te pružaju približan odraz kolektivne svijesti stanovništva o prostoru. Njome je definirano pet teritorijalnih cjelina koje odgovaraju korištenju pet odabranih geografskih imena i njihovih izvedenica te su prepoznata i pojedina problemska područja u vidu preklapajućih zona.

Rezultirajući kartografski prikaz uglavnom jasno razdvaja četiri istraživane vernakularne regije, uz iznimku Zabiokovlja čiji je perceptivni obuhvat u okvirima izvješća o četirima JLS – Vrgorac, Šestanovac, Zagvozd and Zadvarje. S obzirom na to da su pronađene i reference u kojima se, u skladu

imaginative map of the Dalmatian hinterland was made, with different symbols showing geographic information categorized according to the relation of a vernacular region with a municipality (Fig. 2). Thusly presented, the data forms an output cartographic approximation of the researched vernacular regions, showing an approximate spatial reflection of the population's consciousness of space. A total of five territorial units were distinguished in relation to the usage of the five selected geographic names, with certain problem areas (overlapping zones).

The resulting cartographic output relatively clearly distinguishes four of the researched vernacular regions, with an exception of Zabiokovlje whose perceptual extent is defined by the reports and articles related to four municipalities

Tablica 3. Brojnost preklapajućih referenci po JLS-u za vernakularne regije Zabiokovlje i Zagora
 Table 3 Number of overlapping references per municipality for vernacular regions Zabiokovlje and Zagora

Ime vernakularne regije / Name of vernacular region JLS / municipality	Zabiokovlje	Dalmatinska zagora
Šestanovac	11	6
Vrgorac	10	8
Zagvozd	8	5
Zadvarje	3	2

Izvor: online arhiv *Slobodne Dalmacije* 1999. – 2014.; URL 5, URL 6; 17. srpnja 2014.

Source: online archives of “Slobodna Dalmacija” 1999-2014; URL 5, URL 6, July 17 2014

s utvrđenim kriterijima, sva četiri JLS-a spominju i u kontekstu Dalmatinske zagore (Tab. 3.), nameće se zaključak da Zabiokovlje predstavlja vernakularnu regiju subordiniranu u odnosu na Zagoru, odnosno niže (lokalne) prostorne razine. Njezin identitet pokazuje se neodvojivim od identiteta Dalmatinske zagore, a uglavnom se definira prirodno-geografskim čimbenikom (smještajem u zaleđu planine Biokovo). Za usporedbu, percepcija donjoneretvanskog prostora (Poneretavlje) u odnosu na Zagoru sasvim je jasna, te nema preklapanja u referencama. Drugo je problemsko područje prostorni obuhvat percepcije Zagore, Bukovice i Ravnih kotara na sjeverozapadu istraživanog područja. Pritom je očito da je prostor sjevernodalmatinske zaravni, odnosno porječja rijeke Krke, područje gdje završava poimanje prostora kao Dalmatinske zagore, te se prema SZ zaobalni prostor Dalmacije dalje percipira u okvirima geografskih imena Bukovice i Ravnih kotara.

Osim spomenutih problemskih područja, bilježe se i ona vezana uz neka opća obilježja ili obuhvat granica pojedinih jedinica lokalne samouprave. U tom kontekstu, postoje slučajevi općina i gradova za koje je detektirana povezanost s imenima istraživanih vernakularnih regija, ali zbog čijih granica aproksimativna karta naizgled obuhvaća i područja za koja se može zaključiti da im ne pripadaju, ili pak ona koja se percipiraju kao zasebna regija. Također, postoje i općine koje u okvirima istraživanja možemo nazvati “perceptivnim prazninama”.

Primjer ovih “anomalija” je preklapajuća percepcija Bukovice i Ravnih kotara, dviju regija koje se sasvim jasno razlikuju i po prirodno-geografskim obilježjima, a koja je prisutna kod referenci za područje Grada Benkovca. Svakako, posljedica je to činjenice da je spomenuta jedinica lokalne samouprave površinski prostrana te svojim upravnim područjem obuhvaća i ravnokotarska

– Vrgorac, Šestanovac, Zagvozd and Zadvarje. Since the references found by applying the criteria also appear in the context of Dalmatinska Zagora (Tab. 3), it appears that Zabiokovlje is a vernacular region of smaller scale, subordinate to Dalmatinska Zagora and belonging to lower (local) layer of spatial identity. Thus, its identity is inseparable from the identity of Dalmatinska Zagora and is generally defined by a natural-geographic factor (position in the hinterland of the mountain Biokovo). In comparison, the perception of the lower Neretvan area (Poneretavlje) in relation to Zagora is clear, with no overlapping of references whatsoever. Another problem area is the extent of perception of Dalmatinska Zagora, Bukovica and Ravni Kotari on the northwest of the researched area. It is obvious that the area of north Dalmatian flatland (the Krka basin) is a zone where the perception of Dalmatinska Zagora ends and towards the northwest the area is perceived within the context of geographic names Bukovica and Ravni Kotari.

Besides those that were already mentioned, there are more problem areas related to the area size or the extent of certain local administrative units. In this context, there are cases of municipalities and administrative towns for which the relation with the names of the researched vernacular region has been detected, but whose borders seemingly include areas perceived as different regions. Also, there are municipalities that can be called “perceptual holes” in the context of this research.

The example of these “anomalies” are the references for the administrative town Benkovac indicating the overlapping perception of Bukovica and Ravni Kotari, two regions normally clearly distinguished by perception, as well as their natural features. Obviously, it is the result of the fact that the mentioned administrative unit is large and includes settlements from both regions. A similar

i bukovačka naselja koja se, analogno tome, u medijskim izvješćima spominju u kontekstu dviju vernakularnih regija. Sličan problem postoji i kod općina i gradova koji svojom površinom obuhvaćaju i primorski i/ili otočki prostor (općine Sukošan, Sv. Filip i Jakov, Pakoštane, Novigrad, Posedarje, Slivno i Seget, te gradovi Omiš, Obrovac i Opuzen). Što se tiče “perceptivnih praznina”, pod tim se podrazumijevaju one jedinice lokalne samouprave za koje nije pronađena nijedna referenca vezana uz geografska imena pretpostavljenih pet vernakularnih regija (Ervenik, Lišane Ostrovičke, Ružić, Lokvičići i Podbablje), a koje su na karti nedvojbeno dio barem jedne od njih. S obzirom na to da je riječ o slabo naseljenim općinama, nedostatak jasnih referenci za vernakularne regije primijećen tijekom istraživanja valja pripisati manjem broju medijskih članaka i izvješća o ovim područjima, kao i njihovoj gravitaciji obližnjim većim središtima u zaobalju te primarnoj percepciji kroz identitete nižih prostornih razina (kninsko područje, drniško područje, Imotska krajina itd.).

Zaključak

Kartografska aproksimacija konstruirana kartiranjem utvrđenih referenci, odnosno definiranjem povezanosti pet ključnih geografskih imena uz područja aktualnih jedinica lokalne samouprave, upućuje na jasne elemente razgraničenja u percepcijama vernakularnih regija. Jasno je, stoga, da primijenjena metoda razmjerno vjerno iščitava postojeće prostorne identitete posredstvom prisutnosti ključnih geografskih imena i njihovih prostornih referenci u informativnim medijima kao neformalnom izvoru geografskog znanja. Pretvaranje utvrđenih geografskih referenci u geoinformacije te njihovo kartografsko prikazivanje znatno je olakšano dostupnošću sirovih podataka u digitalnom obliku u vidu internetskog arhiva medijskog izvora, te mogućnošću unošenja izdvojenih rezultata u bazu geografskih informacija. Time je stvorena osnova za kreiranje kartografske aproksimacije (kartograma) vernakularnih regija Bukovice, Ravnih kotara, Dalmatinske zagore, Zabiokovlja i Neretvanskoga kraja. Tako konstruirana imaginativna karta dalmatinskog zaobalja pruža pregled u jednu od razina prostorne percepcije i identiteta unutrašnjosti južne Hrvatske.

Analizom medijske percepcije za pet pretpostavljenih vernakularnih regija utvrđeno

problem exists when it comes to municipalities and administrative towns that include both littoral and hinterland areas (municipalities Sukošan, Sv. Filip i Jakov, Pakoštane, Novigrad, Posedarje, Slivno and Seget, and administrative towns Omiš, Obrovac and Opuzen). The term “perceptual holes” refers to administrative units with no detected references for any of the researched vernacular regions (Ervenik, Lišane Ostrovičke, Ružić, Lokvičići and Podbablje), but which undoubtedly belong to one of them. Since all those municipalities are scarcely populated, the lack of clear references for vernacular regions can be ascribed to the smaller number of articles and reports about them, as well as their vicinity to nearby larger centers implying the primary perception related to lower levels of identities (Knin area, Drniš area, Imotski borderland, etc.).

Conclusion

The cartographic approximation constructed by mapping the references, i.e. by defining the relation of five key geographic names with the areas of the official administrative units shows clear qualitative distinctive elements in the perceptions of vernacular regions. Therefore, it appears that the method used is relatively reliable for detecting the existing spatial identity through monitoring key geographic names as they appear and their references in the informative media as an informal source of geographic knowledge. Transformation of the detected geographic references into geoinformation, as well as their mapping, appears to be facilitated by the availability of digitally stored raw data accessible through the internet archives of a media source, and the possibility of including the found data into a database of geographic information. In this way a basis is made for creating the cartographic approximation (cartogram) of the vernacular regions Bukovica, Ravni Kotari, Dalmatinska Zagora, Zabiokovlje and Neretva area. Thusly constructed imaginative map of the Dalmatian hinterland provides insight into one of the levels of spatial perceptions and identities of the south Croatia’s interior.

The analysis of media perception of the five vernacular regions showed a coexistence of four of them on the same level of perception (Bukovica, Ravni Kotari, Dalmatinska Zagora and Neretva area). When it comes to the vernacular region Zabiokovlje, it was found that it exists on a lower

je supostojanje četiriju od njih na istoj razini percepcije (Bukovica, Ravni kotari, Dalmatinska zagora, Neretvanski kraj). Za pretpostavljenu vernakularnu regiju Zabiokovlje utvrđeno je njezino postojanje na nižoj razini percepcije, odnosno na nižem rangu u hijerarhiji prostornih identiteta dalmatinskoga zaobalja. To je očigledan zaključak koji proizlazi iz kartiranja izlaznih rezultata za spomenutu vernakularnu regiju, a oni upućuju na preklapanje u referencama za četiri pripadajuća JLS-a. Takav rezultat implicira daljnju mogućnost iskoristivosti ove metode u preciznijem definiranju pojedinih distribucija prostornih identiteta na svim razinama, naročito imajući u vidu društveno-gospodarsku dinamiku u smislu demografskih, socijalnih, političkih, upravnih i drugih promjena.

level of perception, i. e. lower in the hierarchy of the spatial identities of the Dalmatian hinterland. It is the obvious conclusion drawn from the results of mapping the mentioned region, showing an overlapping of the four administrative units belonging to it. Essentially, such results imply the possibility of the method's usage for a more precise defining of spatial identities and their distribution on all levels, especially if the socioeconomic dynamics (demographic, social, political, administrative and other changes) are taken into consideration.

LITERATURA / BIBLIOGRAPHY

- AGNEW, J. A. (2011): *Space and Place*, u: The Sage Handbook of Geographical Knowledge, (ur. Agnew J. A., Livingstone D. N.), Sage, London, 316-330.
- AGNEW, J. A. (2012): *Arguing with Regions*, Regional Studies, 47/1, 6-17.
- ANDERSON, B. (1991): *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*, Verso, London, pp. 248.
- BARKER, J. C. (2005): *The Major Vernacular Regions of Tennessee*, Masters Theses, Marshall University, Huntington, pp. 44.
- BLOOM, W. (1990): *Personal identity, national identity and international relations*, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 208.
- BRACE, C. (1999): *Finding England everywhere: regional identity and the construction of national identity, 1890-1940*, *Ecumene*, 6, 90-109.
- CLAVAL, P. (1998): *An introduction to Regional Geography*, Blackwell Publishers, Oxford, pp. 316.
- CRLJENKO, I. (2008): *Izraženost identiteta u gradskoj toponimiji kvarnerskih i istarskih gradova*, Hrvatski geografski glasnik, 70/1, 67-90.
- CURIĆ, Z. (1994): *Donjoneretvanski kraj*, Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, pp. 222.
- ENTRIKIN, J. N. (1991): *The Betweenness of Place: Towards a Geography of Modernity*, MacMillan Education LTD, London, pp. 204.
- ENTRIKIN, J. N. (1996): *Place and region 2*, Progress in Human Geography 20/2, 215-221.
- ENTRIKIN, J. N. (2011): *Region and regionalism*, u: The Sage Handbook of Geographical Knowledge, (ur. Agnew J. A., Livingstone D. N.), Sage, London, 344-356.
- FARIČIĆ, J. (2011.): *Zagora – dobitnik ili gubitnik u litoralizaciji srednje Dalmacije*, u: *Zagora između stočarsko-ratarske tradicije te procesa litoralizacije i globalizacije* (ur. Matas, M., Faričić, J.), Sveučilište u Zadru, Kulturni sabor Zagore, Ogranak Matice hrvatske Split, Zadar, Split, 101-115.
- FEDERWISCH, T. (2007): *The Politics of Spatial Identity: Regional Governance and the Strategic Constitution of Regional Identity*, Nordia Geographical Publications 36/4, 47-60.
- FUERST-BJELIŠ, B. (2011): *Slike i mijene regionalnog identiteta: geografska imena na kartama ranoga novog vijeka (odabrani primjeri)*, u: *Geografska imena*, (ur. Skračić, V., Faričić, J.), Sveučilište u Zadru, Hrvatsko geografsko društvo, Zadar, 67-72.

- FUERST-BJELIŠ, B. (2012): *Imaging the Past: Cartography and Multicultural Realities of Croatian Borderlands*, u: *Cartography – A Tool for Spatial Analysis*, (ur. Bateira, C.), InTech, Rijeka, 295-312.
- FUERST-BJELIŠ, B. (2000): *Toponimija i percepcija u prostoru Triplex Confiniuma: Morlakija*, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest, 32-33, 349-354.
- JORDAN, T. (1978): *Perceptual regions in Texas*, *Geographical Review*, 68, 293-307.
- KUKIĆ, S. (2010): *Zabiokovlje kao prostor prožimanja*, *Titius*, 3, 183-197.
- KUŽIĆ, K. (1997): *Povijest Dalmatinske zagore*, Književni krug, Split, pp. 385.
- MARK, D. M., FREKSA, C., HIRTLE, S. C., LLOYD, R., TVERSKY, B. (1999): *Cognitive models of geographical space*, *International Journal of Geographical Information Science*, 13/8, 747-774.
- MASSEY, D. (1995): *The conceptualization of place*, u: *A Place in the World? Places, Cultures and Globalization*, (ur. Massey, D., Jess, P.), The Open University, Oxford, 45-86.
- MATAS, M., FARIČIĆ, J. (2011): *Zagora – uvodne napomene i terminološke odrednice*, u: *Zagora između stočarsko-ratarske tradicije te procesa litoralizacije i globalizacije* (ur. Matas, M., Faričić, J.), Sveučilište u Zadru, Kulturni sabor Zagore, Ogranak Matice hrvatske Split, Zadar, Split, 45-74.
- MINSHULL, R. (1997): *Regional Geography: Theory and Practice*, Aldine Transactions, New Brunswick, London, pp. 172.
- MIROŠEVIĆ, L. (2010): *Tvorbeni elementi prostornih identiteta u Dalmaciji (južnoj Hrvatskoj)*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zadru, Zadar, pp. 321.
- MIROŠEVIĆ, L., VUKOSAV, B. (2010): *Prostorni identiteti otoka Paga i južnoga podvelebitskog primorja*, *Geoadria* 15/1, 81-108.
- NORTON, W. (2006): *Cultural Geography*, Oxford University Press, Oxford, pp. 464.
- OLIVEIRA, J., ROCA, Z., LEITÃO, N. (2010): *Territorial identity and development: From topophilia to terraphilia*, *Land Use Policy*, 27/3, 801-814.
- PAASI, A. (1996): *Territories, Boundaries and Consciousness*, Wiley, Chichester, pp. 376.
- PAASI, A. (1999): *Nationalizing Everyday Life: Individual and Collective Identities as Practice and Discourse*, *Geography Research Forum*, 19, 4-21.
- PAASI, A. (2002a): *Bounded Spaces in the Mobile World: Deconstructing Regional Identity*, *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 93/2, 137-148.
- PAASI, A. (2002b): *Place and Region: Regional Worlds and Words*, *Progress in Human Geography*, 26/6, 802-811.
- PAASI, A. (2003): *Region and Place: Regional Identity in Question*, *Progress in Human Geography*, 27/4, 475-485.
- PAASI, A., HÄKLI, J. (2003): *Geography, space and identity*, u: *Voices from the North: New trends in Nordic Human geography*, (ur. Öhman, J., Simonsen, K.), Ashgate Publishers, Aldershot, 141-156.
- PAASI, A., ZIMMERBAUER, K. (2011): *Theory and practice of the region: a contextual analysis of the transformation of Finnish regions*, *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, 71-72, 163-178.
- PUNTAROVIĆ-VLAHINIĆ, J. (1989): *Prilog proučavanju narodnog graditeljstva na području Ravnih Kotara*, *Studia ethnologica Croatica*, 1, 121-127.
- ROCA, Z., OLIVEIRA, A., ROCA, M. N. O. (2011): *Claiming Territorial Identity and Local Development: From Wishes to Deeds*, u: *Landscapes, Identities and Development*, (ur. Roca, Z., Claval, P., Agnew J.), Ashgate Publishers, Farnham, 319- 334.
- ROCA, Z., ROCA, M. N. O. (2007): *Affirmation of Territorial Identity: A Development Policy Issue*, *Land Use Policy*, 24/2, 434-442.
- ROGIĆ, V. (1963): *Geografski koncept regije*, *Geografski glasnik*, 25/1, 113-119.
- SCHULZ, R., PRASSER, D., STOCKWELL, P., WYETH, G., WILES, J. (2008): *The Formation, Generative Power and Evolution of Toponyma: Grounding a Spatial Vocabulary in a Cognitive Map*, u: *The Evolution of Language: Proceedings of the 7th International Conference (EVOLANG7)*, (ur. Smith, A. D. M., Smith K., Ferrer y Cancho R.), World Scientific Press, Singapur, 267-274.

- SHORTRIDGE, J. R. (1987): *Changing Usage of Four American Regional Labels*, Annals of the Association of American Geographers, 77/3, 325-336.
- SIMON, C., HUIGEN, P., GROOTE, P. (2010): *Analyzing Regional Identities in the Netherlands*, Tijdschrift voor economische en sociale geografie, 101/4, 409-421.
- STANČIĆ, N. (2007): *Dalmatinske krajine u 17. i 18. stoljeću*, u: Dalmatinska zagora – nepoznata zemlja, (ur. Belamarić, J., Grčić, M.), Ministarstvo kulture RH, Zagreb, 197-203.
- ŠAKAJA, L. (2003): *Imaginativna geografija u hrvatskim ergonimima*, Hrvatski geografski glasnik, 65/1, 25-46.
- ŠAKAJA, L. (2004): *Kognitivne karte i post-konfliktno stanje: slika vlastitog kraja učenika osnovne škole jabukovac (Banovina)*, Hrvatski geografski glasnik, 66/2, 69-94.
- TOLMAN, E. C. (1948): *Cognitive maps in rats and men*, Psychological Review, 55/4, 189-208.
- TUAN, Y.-F. (1975): *Images and Mental Maps*, Annals of the Association of American Geographers, 65/2, 205-213.
- TUAN, Y.-F. (1990): *Topophilia – A Study of Environmental Perception Attitudes and Values*. Columbia University Press/Morningside Edition, New York, pp. 260.
- VUKOSAV, B. (2011): *Geographic name Zagora and its reference to areas in the Dalmatian hinterland in the selected newspaper medium*, Geoadria, 16/2, 261-281.
- WRIGHT, J. K. (1947): *Terrae Incognitae: The Place of the Imagination in Geography*, Annals of the American Geographers, 37/1, 1-15.
- ZELINSKY, W. (1980): *North America's Vernacular Regions*, Annals of the Association of American Geographers, 70/1, 1-16.

INTERNETSKI IZVORI / INTERNET SOURCES

- URL 1: Slobodna Dalmacija, <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20050217/novosti01.asp>; 17. 7. 2014.
- URL 2: 057 info, <http://www.057info.hr/vijesti/2009-03-14/ravni-kotari-i-bukovica-hrvatska-provansa>; 17. 7. 2014.
- URL 3: Slobodna Dalmacija, <http://www.slobodnadalmacija.hr/Split/tabid/72/articleType/ArticleView/articleId/258088/Default.aspx>; 17. 7. 2014.
- URL 4: <http://www.putovnica.net/vijesti/hrvatska/otvoren-tunel-sveti-ilija-bolje-povezani-makarsko-primorje-i-zabiokovlje>; 17. 7. 2014.
- URL 5: Slobodna Dalmacija, <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/>; 20.-22. 7. 2014.
- URL 6: Slobodna Dalmacija, <http://www.slobodnadalmacija.hr/Linkovi/Arhiv/tabid/219/Default.aspx>; 20.-22. 7. 2014.